

MASARYK A DNEŠOK

Vedecká konferencia s týmto názvom prebiehala v dňoch 5. až 7. februára 1990 v Dome vedeckých pracovníkov v Libliciach. Nebolo to prvýkrát, čo sa v Libliciach hovorilo o Masarykovi. V apríli 1958 sa tam konala konferencia o dejinách českej filozofie a v jej rámci sa pojednávalo aj o filozofii T. G. Masaryka. V porovnaní s vtedajškom sa veľa zmenilo: predovšetkým sociálne a politické a priori vedeckej práce, a nielen jej. Terajšia konferencia sa konala pri príležitosti 140. výročia narodenia T. G. Masaryka, ktoré pripadá na 7. marec. Zúčastnili sa jej vedecí pracovníci z rozličných oblastí spoločenskovedného bádania, predovšetkým z českých krajín, ale i zo Slovenska a jeden účastník bol z Rakúska. Konferencia mala slávnostný charakter, ktorý podčiarkla aj prítomnosť vnučky prvého československého prezidenta — pani Anny Masarykovej, referujúcej o genealógii Masarykovho rodu, ako i príhovor podpredsedu vlády pána Hromádku, v ktorom vyzvihol význam osobnosti a diela T. G. Masaryka pre Československo v minulosti i dnes.

Vedecké rokovanie zahájil Miroslav Pauza referátom *Masaryk a dnešok*, v ktorom tematizoval Masarykovo chápanie revolúcie ako českého problému. Uviedol, že Masarykovým cieľom bola emancipácia českého národa. To znamená, že jeho cieľom bolo privedenie zmeny v existenčom statuse svojho národa. Avšak revolúciu ako násilný, a radikálny prostriedok k dosiahnutiu tohto cieľa odmietal, pretože si viac sľuboval od organickej procesuality, vytrvalej, drobnej, každodennej práce ako od veľkého činu a veľkých chvíľ, ktoré identifikoval ako predstavy a prostriedky politického romantizmu. Legitímnosť revolúcie ako politického prostriedku uznával Masaryk len v tom mimoriadnom prípade, keď je jej prevedenie diktované imperatívom obrany, t.j. nie ako prvý, lež ako posledný prostriedok.

Program konferencie obsahoval takmer tri desiatky referátov a príspevkov, ktoré z rozličných zorných uhlov pojednávali o myšlienkových dominantách Masarykovho diela: humanita — demokracia — mravnosť — náboženstvo. Boli to: J. Opat: *T. G. Masaryk — mysliteľ moderní*; L. Nový: *Masarykův „vědecký antropismus“*; J. Gabriel: *Masaryk o sobě a Masaryk pro nás*; Z. Capoušková: *Masaryk a humanitní ideály*; J. Srovnal: *Masaryk a Comte*; Ivan Hodovský: *O výchově k humanitě*; H. Waldhauserová: *Na okraj Masarykovy etiky*; J. Pešková: *Masaryk a problém smyslu českých dějin*; M. Havelka: *Max Weber a spor o smysl českých dějin*; J. Neumannová: *Proměny vztahu k TGM v politice a kultuře*; F. Pospíšil: *Nevydané rukopisné práce TGM*; J. Froněk: *Sebrané spisy TGM*; O. Funda: *Masarykovo náboženské myšlení*; M. Suchánková: *Masaryk a náboženství*; J. Schlegelová: *Masaryk a moderní titánové*; K. Kučera: *Masaryk v prním roce republiky*; J. Bednářová: *Některé poznatky z expertního šetření k 70. výročí vzniku ČSR*; Z. Šolle: *Masaryk a německá sociální demokracie*; J. Zumr: *Masaryk a Platon*; P. Horák: *Masaryk a Pascal*; M. Ransdorf: *Palacký, Masaryk a Šmeral*; S. Hubík: *K Masarykovi vztahu k německé filosofii*; J. Moural: *Masaryk jako konkrétní logik*; I. Zapletal: *Konkrétní logika a současná informální logika*.

Referáty možno roztriediť do nasledovných tematických okruhov: všeobecne filozofický (otázky humanitných ideálov, mravnosti, tzv. vedeckého antropizmu, ako i demokratickej antropokracie, odmietajúcej každú formu duchovného i politického absolutizmu a zdôrazňujúcej imanentnosť ľudskej existencie: človek ako miera všetkých vecí); špeciálne filozofický (problematika týkajúca sa Masarykovej konkrétnej logiky, jeho vzťahu k nemeckej filozofii a k niektorým predstaviteľom svetovej filozofie: Platón a Pascal); filozofickodejinný (problematika zmyslu českých dejín; do tohto okruhu boli zaradené aj dva slovenské príspevky: J. Bodnár zhodnotil význam Masarykovej realistickej filozofie pre slovenské národné hnutie na prelome 19. a 20. storočia a V. Bakoš sledoval pôsobenie Masarykovho myslenia na Slovensku v dvadsiatych a tridsiatych rokoch, osobitne v dnes neznámych prácach P. Vajcika a J. Lacku); náboženský (kríza moderného človeka a náboženstvo, náboženstvo ako problém duchovnej identity, náboženstvo cirkevné a necirkevné, otázka teokracie a demokracie ako otázka absolutizmu a ľudskej samosprávy) a napokon okruh venovaný parciálnym problémom historického resp. editorického charakteru.

Konferencia bola po dlhom období ticha okolo diela T. G. Masaryka — zakladateľa a klasika republikánskej a demokratickej tradície v Československu — prvým pokusom o širokospektrálne postihnutie jeho myšlienkového odkazu a zborník príspevkov, ktorý vydavateľstvo Svoboda prisľúbilo uvejsť na naše pomery v rekordnom termíne troch mesiacov, bezosporu bude impulzom k ďalšiemu zaoberaniu sa s Masarykovým myšlienkovým svetom. V budúcnosti by bolo azda lepšie, a takýto názor odznel aj v diskusií, keby sa na takýchto vedeckých podujatiach prednieslo menej referátov a viac času by sa venovalo hĺbkovému rozdiskutovaniu nadhodnených problémov.

Konferencia sa pýtala na vzťah Masaryka k dnešku — aká bola jej odpoveď? Možno povedať, že tenorom prednesených príspevkov bolo pozitívne, ba miestami až slávnostné hodnotenie Masarykovho myšlienkového odkazu. Dominoval poznatok, že Masaryk je svojim zameraním antitotalitným mysliteľom, ktorý si nenárokoval neomylnú znalosť objektívnych zákonitostí dejín a ktorý človeka nedegradoval na ich poslušného exekútora a funkcionára, na bytosť bez potreby individuálnej sebareflexie. „Revolučnú nevyhnutnosť dejín“ konfrontoval s „realistickou nevyhnutnosťou tichej, vytrvalej a zodpovednej každodennej, drobnej práce“. V tomto zmysle je Masaryk podnetný a inšpiratívny i dnes.

Tibor Pichler

GRAMSCI, DNEŠNÝ SVET A FORMOVANIE INTELEKTUÁLOV

V talianskom meste Formia, ktoré leží na pobreží Tyrénskeho mora medzi Rímom a Neapolom, sa konal v dňoch 25.—28. októbra 1989 gramsciovský kongres pod názvom *Gramsci vo svete*. Organizátorom bol Gramscioho ústav v Ríme a jeho riaditeľ Giuseppe Vacca. Bol to prvý kongres, ktorého cieľom bolo zmapovať rozsah a spôsob prieniku Gramscioho odkazu v celosvetovom meradle. V súvislosti s tým vyhradili organizátori prvý deň Západnej Európe, dopoludnie druhého dňa Taliansku (prevažne úvahám o vzťahu pôvodného, takzvaného tematického vydania *Zožitov* a takzvaného kritického vydania